פרק חמישי - תמיד נשחט

מפרק זה ועד סוף פרק תשיעי עוסקת המסכת בכל ענייני קרבן הפסח שהיה קרב ביום ארבעה עשר בניסן. בפרק זה יבוארו הלכות שחיטת הפסח, הכוללות את זמן שחיטתו, ואת דיני השחיטה עצמה שתהא לשם פסח ולשם הבעלים, ושלא ישחט בשעה שיש חמץ לאחד מהמנויים עליו, וכן סדר שחיטת הפסח, זריקת דמו, הפשטת עורו והקטרת אימוריו.

משנה

משנה זו עוסקת בביאור הזמן שנקבע לשחיטת הפסח, שבתורה נאמר (שמות יב ו) 'וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם', ובמשנתנו יבואר מהי השעה שנקבעה לשחיטה, ושלא היה זמן זה שוה בכל ערב פסח. וכיון שבכל יום היו מקריבים בבין הערבים קרבן תמיד, כמו שנאמר בתורה (במדבר כח ג–ד) 'זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַה' כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד, אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם', ודרשו (לקמן נט.) מפסוקים שקרבן התמיד קודם לקרבן הפסח, לכך מבארת משנתנו מתי הוא זמן הקרבת תמיד של בין הערבים, ומתי הוא זמן הקרבת הפסח.

קרבן תָּמִיד הקרב בכל יום בין הערבים, בכל ימות השנה **נִשְׁחָט** בְּשְׁמוֹנֶה שעות **וּמֻחֲצָה** – לאחר שעברו שמונה ומחצה שעות מהבוקר, ומתעסקים בשחיטה, ובהפשט ובניתוח ובהדחת הקרביים ובהולכת האברים לכבש ומהכבש למזבח במשך שעה אחת, **וְקָרַב** – וגמר הקרבתו שהוא הקטרת האברים על גבי המזבח היה **בִּתְשָׁעָה** שעות **וּמֻחֲצָה**. **וּבִימֵי עַרְבֵי פְּסָחִים**, כיון שהיו צריכים לשחוט את הפסח לאחר הקרבת התמיד, היו מקדימים להתעסק עם התמיד, והיה התמיד **נִשְׁחָט בְּשֶׁבַע** שעות **וּמֻחֲצָה**, **וְקָרַב** – וגמר הקרבתו היה **בְּשְׁמוֹנֶה וּמֻחֲצָה**. וזמן זה קבוע הוא בֵּין כשחל ערב פסח בְּיוֹמות החוֹל, וּבֵין כשחל **בְּעֶרֶב שַׁבָּת**. אבל כשחל **עֶרֶב פֶּסַח** לִהְיוֹת **בְּעֶרֶב שַׁבָּת**, מאחר שהיו צריכים להספיק לשחוט את הפסח לאחר התמיד ולצלותו מבעוד יום, היו מקדימים יותר את הקרבת התמיד, והיה התמיד **נִשְׁחָט בְּשֵׁשׁ** שעות **וּמֻחֲצָה**, **וְקָרַב** – וגמר הקרבתו היה **בְּשֶׁבַע וּמֻחֲצָה**. **ושחיטת הַפֶּסַח היתה לַאֲחֹרָיו** – מיד לאחר גמר הקרבת התמיד.

גמרא

הגמרא מבררת את הטעם לקביעת זמן שחיטת התמיד שבכל יום בשמונה וחצי שעות. שואלת הגמרא: **מְנָא הָנֵי מִילֵּי** – מהיכן למדנו דברים אלו, שבכל יום תמיד של בין הערבים נשחט בשמונה שעות ומחצה וגמר הקרבתו בתשע שעות ומחצה.

משיבה הגמרא: **אָמַר** רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, יש ללמוד זאת, **מִדְּאָמַר קְרָא** – מכך שבפסוק המדבר במצות הקרבת התמיד נאמר (במדבר כח ד) 'אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם', ולכאורה התורה היתה צריכה לכתוב 'ואת הכבש השני תעשה בערב' דהיינו מחצות היום שהחמה מתחילה לנטות למערב ועד הלילה, והטעם ששינתה וכתבה 'בין הערבים', הוא כדי ללמדנו, חֻלְּקוּ לְבֵין שְׁנֵי עֲרָבַיִם – יש לך לחלק את הערב שהוא שש שעות לשני חלקים, שְׁתֵּי שָׁעוֹת **וּמֻחֲצָה לְבָאן** – לפני הקרבת התמיד, ושְׁתֵּי שָׁעוֹת **וּמֻחֲצָה לְבָאן** – לאחר הקרבת התמיד, **וְשָׁעָה אַחַת** ביניהן, לַעֲשִׂייָתוֹ של התמיד. ומכאן שזמן הקרבת התמיד הוא משמונה שעות ומחצה ועד תשע שעות ומחצה.

הגמרא מקשה על דברי רבי יהושע בן לוי: **מַתִּיב רָבָא**, שנינו במשנתנו, 'בְּעַרְבֵי **פְּסָחִים נִשְׁחָט בְּשֶׁבַע וּמֻחֲצָה וְקָרַב בְּשְׁמוֹנֶה וּמֻחֲצָה** בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת', **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** שזמן הקרבת התמיד בכל ימות השנה **בִּשְׁמוֹנֶה וּמֻחֲצָה** הוא **מִדְּאוֹרַייְתָא**, יקשה, **הֵיכִי מַקְדְּמִינַן לֵיהּ** – איך מותר בערב פסח להקדימו לשבע ומחצה, והרי התורה לא חילקה בין הימים.

הגמרא חוזרת ומפרשת טעם אחר לענין קביעת זמן שחיטת התמיד: **אֶלָּא אָמַר רָבָא**, לעולם מן התורה **מְצָוָתוֹ דְּתָמִיד** – זמן קיום מצות הקרבת התמיד הוא **מְשָׁנְּטוּ צִלְּלֵי עֶרֶב** – משעה שצל האדם העומד כנגד החמה נוטה למזרח, והוא מחצי שעה לאחר חצות היום. מברר רבא: **מַאי טַעֲמָא**, מפרש רבא, משום **דִּ**(שם) **'בֵּין הָעַרְבָּיִם'**, וזמן זה הוא, **מֵעִידְנָא דְּמַתְחִיל שִׁמְשָׁא לְמֵעְרַב** – משעה שהחמה מתחילה לנטות לצד מערב. ממשיך רבא לבאר את הטעם שקבעו זמנים חלוקים להקרבת התמיד: **הִלְכָךְ, בְּשָׁאר יְמוֹת הַשָּׁנָה**, אף שלכאורה יש להקדים את שחיטת הפסח לשש שעות ומחצה משום שזריזים מקדימים למצוות, מכל מקום, כיון **דְּאִיכָּא** קרבנות של **נְדָרִים וּנְדָבוֹת** שצריכים להקריבם קודם קרבן התמיד, משום **דְּרַחֲמָנָא אָמַר** (ויקרא ו ה) לגבי קרבן תמיד של שחר 'וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים', **וְאָמַר מַר** – ופירש רבא לקמן (ע"ב) שלמדים מדרשת הכתוב **(עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים)** ש'עָלֶיהָ' – לאחר קרבן התמיד הקרב בכל בוקר, **הַשְּׁלֵם** – יש להשלים ולגמור להקריב את **כָּל הַקָּרְבָּנוֹת בּוּלָּם** שבאותו היום, ואין להקריב לאחר תמיד של בין הערבים, ולפיכך **מַאֲחֲרִינַן לֵיהּ** – קבעו חכמים לאחר את זמן שחיטת התמיד של בין הערבים שמתחיל בשש ומחצה, **בְּתַרְתֵּי שָׁעֵי** – בשתי שעות, **וְעָבְדִינַן לֵיהּ** – ומתחילים את עשיית התמיד **בִּשְׁמֹנֶה** שעות **וּמֶחֱצָה**, כדי שיספיקו להקריב את כל הקרבנות הצריכים להקריב באותו היום. **וּבְעַרְבֵי פְּסָחִים**, מאחר **דְּאִיכָּא** קרבן **פֶּסַח** שצריכים כל ישראל להקריב **אַחֲרָיו** – לאחר קרבן התמיד של בין הערבים, **קָדְמִינַן לֵיהּ** – מקדימים את שחיטת התמיד משאר כל ימות השנה **בְּשָׁעָה אַחַת, וְעָבְדִינַן לֵיהּ בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה**, כדי שיספיקו כל ישראל להקריב את פסחיהם עד הלילה. וכשחל **עֶרֶב פֶּסַח לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, דְּאִיכָּא נַמִּי** – שיש גם את **צְלִיתוֹ** של הפסח **דְּחֵי שַׁבָּת**, וצריך לעשותה מבעוד יום, מקדימים יותר את שחיטת התמיד, **וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ אַדִּינֵיהּ** – ומעמידים את זמן שחיטתו על עיקר דינו, שהוא **בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה**.

הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו בה רבי ישמעאל ורבי עקיבא לענין זמן שחיטת התמיד, והגמרא מבארת שנחלקו אמוראים בפירוש דבריהם: **תָּנוּ רַבָּנָן** בברייתא, **כְּסִידּוּרוֹ** – כסדר שהיה נוהג בזמן שחיטת התמיד של בין הערבים **בְּיוֹמות החוֹל, כָּךְ** הוא גם **סִידּוּרוֹ** – סדר זמן שחיטת התמיד **בַּשַּׁבָּת, דִּבְרֵי** רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. **ורַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר**, שסדר זמן שחיטת התמיד בשבת הוא **כְּסִידּוּרוֹ בְּעֶרֶב פֶּסַח**.

מברר הגמרא: **מַאי** טַעְמָא **דְּרַבִּי עֲקִיבָא** – מהו פירוש דברי הברייתא בהבאת מחלוקתם, לפי שלא התבאר בברייתא האם נחלקו לענין ערב פסח או לענין שאר ימות השנה. מבארת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר, כְּסִידּוּרוֹ** בְּחוֹל **בְּעֶרֶב הַפֶּסַח** – כשם שבשחל ערב פסח בימות החול, סדר זמן שחיטת התמיד של בין הערבים הוא בשבע שעות ומחצה, **כָּךְ** הוא **סִידּוּרוֹ בַּשַּׁבָּת בְּעֶרֶב הַפֶּסַח** – כשחל ערב פסח בשבת, שזמן שחיטת התמיד בשבע שעות ומחצה, **דִּבְרֵי** רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. **ורַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּסִידּוּרוֹ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת**, שזמן השחיטה הוא בשש שעות ומחצה, **כָּךְ** הוא **סִידּוּרוֹ** בערב פסח שחל **בְּשַׁבָּת**, שמקדימים את שחיטתו לשש שעות ומחצה, והטעם, מפני שבשבת אין צריך לאחר את התמיד מחמת הנדרים והנדבות שצריכים להקריב לפניו, משום שנדרים ונדבות אינם קרבים בשבת, ולפיכך יש להקדים את זמן שחיטת התמיד בכל היותר, כדי שישאר זמן רב להקרבת כל הפסחים. **וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי** – ולפי זה משנתנו שכתוב בה, שבערב פסח, התמיד נשחט בשבע ומחצה **בֵּין בַּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת**, כדעת **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא**, שאילו לדעת רבי עקיבא, בערב פסח שחל בשבת שחיטת התמיד היא בשש ומחצה.

מברר הגמרא: **בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי** – מהו טעם מחלוקתם, והרי לכאורה טעמו של רבי עקיבא מסתבר הוא, שבשבת שאין מקריבים נדרים ונדבות, יש להקדים את התמיד לשש ומחצה. מבארת הגמרא: **בְּמוּסָפִין קוֹדְמִין לְבָזִיכִין קָמִיפַּלְגִי** – עיקר מחלוקתם היא לגבי הקטרת שני בזיכי הלבונה שעל גבי השלחן של לחם הפנים, שנחלקו האם היה זה קודם הקרבת שני הכבשים שמקריבים למוסף בכל שבת, או לאחריהם, **שרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר**

המשך בעמוד קסה

שהמוֹסָפִין קוֹדְמִין לְהקטרת הַקְּטֹרֶת, לפי שבמוסיפין נאמר פעם אחת 'יום', 'דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ' (ויקרא כג לז), ובבזיכין נאמר שני פעמים 'יום', 'בְּיוֹם הִשָּׁבֵת בְּיוֹם הִשָּׁבֵת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי ה' תָּמִיד' (שם כד ח), וכיון ש'יום' משמעותו איחור, כשנאמר שני פעמים 'יום' יש לאחרו יותר, ולכך עֲבַד לְהוּ לְמוֹסָפִין – הקרבת המוספין נעשית בְּשֵׁשׁ – בשעה השישית, וּלאחר מכן הקטרת הַקְּטֹרֶת נעשית בְּשַׁבָּע – בשעה השביעית, וְלכך עֲבִיד לֵיהּ לְתָמִיד – שחיטת התמיד נעשית בְּשֵׁבַע וּמֶחֱצָה, ואי אפשר להקדימה לשש ומחצה, מפני עבודת הבזיכים שנעשית באותה שעה. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, בָּזִיכִין קוֹדְמִין לְמוֹסָפִין, ונמצא שהקטרת הַקְּטֹרֶת נעשית בְּחָמֵשׁ – בשעה החמישית, וּלאחר מכן עבודת המוֹסָפִין נעשית בְּשֵׁשׁ, וְכיון שכן, עֲבִיד לֵיהּ לְתָמִיד – שחיטת התמיד נעשית בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה.

רבא מקשה על פירושו של אביי בדברי רבי עקיבא: מַתְקִיף לָהּ רָבָא, מִידֵּי – וכי בדברי רַבִּי עֲקִיבָא, 'כְּסִידְּרוּ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח שָׁחֲל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת' קָתָנֵי, הלא 'כְּסִידְּרוּ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח' סָתְמָא קָתָנֵי – כתוב 'בערב פסח' בסתם, ומשמע שכוונתו לזמן ההקרבה בערב פסח שחל בימות החול שהוא בשבע ומחצה.

הגמרא מביאה פירוש שני בביאור מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא. מפרש רבא את דברי הברייתא: אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר – כך היא כוונת הברייתא, כְּסִידְּרוּ של התמיד בַּחוֹל דְּעָלְמָא – בכל ימות השנה שהוא בשמונה ומחצה, כָּךְ הוא סִידְּרוּ בַּשַּׁבָּת שבְּעֶרֶב הַפֶּסַח, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, ואין מקדימים אותו לשבע ומחצה כשאר ערב פסח, והטעם מבואר בגמרא להלן. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שזמן שחיטת התמיד בערב פסח שחל בשבת הוא כְּסִידְּרוּ בְּכל עֶרֶב הַפֶּסַח החל בימות החול שהוא בשבע ומחצה. וּמַתָּנִיתִין דְּקָתָנֵי – ולפי זה משנתנו שכתוב בה, שבערב פסח, התמיד נשחט בשבע ומחצה בֵּין בַּחוֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת, כדעת רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, שאילו לרבי ישמעאל כשחל בשבת, זמנו בשמונה ומחצה.

מבררת הגמרא: בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי – במה תלויה מחלוקתם, שלדעת רבי ישמעאל כשחל ערב פסח בשבת אין מקדימים לשחוט את התמיד בשבע ומחצה, ולדעת רבי עקיבא מקדימים. מבארת הגמרא: בְּמִכְמָר בִּשְׁרָא קָמִיפַּלְגִי – מחלוקתם תלויה בנידון האם חוששים שיתחמם הבשר ויסריח, או לא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר, חָיְישִׁינַן לְמִכְמָר בִּשְׁרָא – חוששים שאם יקדימו להקריב את הפסח, יתחמם הבשר ויסריח עד שיבואו לצלותו במוצאי שבת, שכן אין צלייתו דוחה את השבת, ועל כן מאחרים את הקרבתו, ולפיכך אין מקדימים לשחוט את התמיד בשבע ומחצה כבשאר ערבי פסחים, אלא הוא קרב בשמונה ומחצה. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, לָא חָיְישִׁינַן לְמִכְמָר בִּשְׁרָא – אין לחוש שמא יתחמם הבשר ויסריח עד הערב, ולכך יש להקדים את שחיטת התמיד לשבע ומחצה כדי שיספיקו כל ישראל לשחוט את פסחיהם.

ממשיכה הגמרא ושואלת על טעמו של רבי עקיבא: **אִי לֹא חָיְישִׁינַן** שהבשר יתחמם ויתקלקל, **נִיעַבְּרֵיהּ** – היה לו להקדים לעשות את התמיד **בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה**, כדי שיהיה די זמן לשחוט את הפסחים המרובים משבע ומחצה, ובשבת הלא אין מביאים נדרים ונדבות שיש לאחר עבורם. משיבה הגמרא: **קָא סָבַר** רבי עקיבא, שהקרבת **הַמּוֹסָפִין קוֹדְמִין** לְהקטרת הַקְּטֹרֶת, ונמצא שבשעה השביעית מקטירים את הבזיכים, ואי אפשר לעשות את התמיד בשעה זו, ולכך **עָבִיד** לְהוּ **לְמוֹסָפִין בְּשֵׁשׁ, וּבְזִיכִין בְּשֶׁבַע, וְעָבִיד** לֵיהּ **לְתָמִיד בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה.**

רבה בר עולא מקשה על פירושו של רבא: **מַתְקִיף** לֵהּ **רַבָּה בַּר עוּלָּא, מִידֵּי** – וכי בברייתא **'כְּסִידְרוֹ בַּחוֹל כָּךְ סִידְרוֹ בַּשַּׁבָּת בְּעֶרֶב הַפֶּסַח דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל' קָתָנֵי,** והלא **'כָּךְ סִידְרוֹ בַּשַּׁבָּת' סְתָמָא קָתָנֵי** – כתוב 'שבת' בסתם, ומשמע שמחלוקתם היתה לגבי כל שבתות השנה, ולא רק לגבי ערב פסח שחל בשבת.

מביאה הגמרא פירוש שלישי בדברי הברייתא: **אֶלָּא אָמַר רַבָּה בַּר עוּלָּא, הָכִי קָתָנֵי** – כך היא כוונת הברייתא, **'כְּסִידְרוֹ** של תמיד **בְּיָמוֹת הַחוֹל דְּעָלְמָא** – בימות החול של כל השנה, שהוא בשמונה ומחצה, **כָּךְ סִידְרוֹ בַּשַּׁבָּת דְּעָלְמָא** – בשבתות של כל השנה, שלעולם זמן שחיטת התמיד הוא בשמונה ומחצה, ואף שבחול טעם האיחור הוא מחמת קרבנות הנדרים והנדבות, ובשבת אין מקריבים אותם, מכל מקום קבעו זמן זה גם לשבת כדי שלא יבואו לטעות להקדים גם בחול, ולא יוכלו להקריב נדרים ונדבות לאחריו. וכמבואר בגמרא להלן, אלו דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. **רַבִּי עֲקִיבָא** חולק **וְאוֹמֵר, 'כְּסִידְרוֹ** של התמיד **בְּעֶרֶב הַפֶּסַח דְּעָלְמָא** – שבכל ימות השנה, שהוא בשבע ומחצה, **כָּךְ הוּא סִידְרוֹ בַּשַּׁבָּת דְּעָלְמָא** – בכל שבתות השנה, לפי שאין נדרים ונדבות קרבים בשבת, ולכך אין טעם לאחר את שחיטת התמיד לשמונה ומחצה, ולא גזרו על שבת משום חול. ולפי זה נמצא שלא נחלקו כלל לגבי ערב פסח, **וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי** – ולפי זה משנתנו שכתוב בה, שבערב פסח נשחט התמיד בשבע ומחצה **בֵּין בַּחוֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת, דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא.**

מבררת הגמרא: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – מהי סברת מחלוקתם לגבי כל שבתות השנה. משיבה הגמרא: **בְּגִזֵּרַת נְדָבוֹת וּנְדָרִים קָמִיפַּלְגִי** – חולקים הם האם יש לגזור בשבתות לאחר את זמן השחיטה כדי שלא יבואו להקדים בחול ולא יוכלו להקריב הנדרים והנדבות, **שַׁרְבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר, גָּזְרִינַן** – יש לגזור **עַל שַׁבָּת, אֲטוּ** [–משום] ימות **הַחוֹל, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, לֹא גָּזְרִינַן** על שבת, ולכך ניתן לשחוט בשבת בשבע ומחצה.

שואלת הגמרא על רבי עקיבא: **אִי לֹא גָּזְרִינַן** על שבת, **נִיעַבְּרֵיהּ** – יש לנו להקדים ולעשות את שחיטת התמיד **בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה**, מפני שזריזים מקדימים למצוות. משיבה הגמרא: **קָסָבַר** רבי עקיבא, **שֶׁהַמּוֹסָפִין קוֹדְמִין לָבְזִיכִין**, ולכך **מוֹסָפִין** נעשים **בְּשֵׁשׁ**, ולאחר מכן עבודת **הַבְּזִיכִין בְּשֶׁבַע, וְעָבִיד** לֵיהּ **לְתָמִיד** לאחר מכן **בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה.**

הגמרא מקשה על רבא שפירש בדעת רבי ישמעאל, שזמן שחיטת התמיד בערב פסח החל בשבת הוא בשמונה ומחצה: **מֵיתִיבִי,** שנינו בברייתא, **תָּמִיד** של בין הערבים, **בְּכָל** ימות **הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ קָרֵב בְּהֶלְכָתוֹ** – כעיקר הזמן שקבעו לו חכמים, שהוא, **נִשְׁחַט בְּשְׁמוֹנֶה וּמֶחֱצָה, וְקָרֵב** – וגמר הקרבתו **בְּתִשַּׁע וּמֶחֱצָה, וּבְעֶרֶב הַפֶּסַח,** התמיד **נִשְׁחַט בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה, וְקָרֵב** – וגמר הקרבתו **בִּשְׁמוֹנֶה וּמֶחֱצָה,** ואם **חָל** ערב פסח **לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,** הרי הוא **כְּאִילּוּ חָל** ערב פסח **לִהְיוֹת בְּיוֹם שֵׁנִי בְּשַׁבָּת,** ונשחט בשבע ומחצה, אלו הם **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.**

רַבִּי עֲקִיבָא חולק **וְאוֹמֵר, 'כְּסִידְרוֹ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח.** הגמרא מפרשת שלדברי אביי הברייתא מובנת ולדברי רבא קשה: **בְּשִׁלְמָא לְאַבָּיֵי נִיחָא** – לדעת אביי שפירש בדעת רבי ישמעאל שזמן שחיטת התמיד בערב פסח שחל בשבת הוא בשבע ומחצה, דברי רבי ישמעאל מובנים, **אֶלָּא לְרַבָּא** שאמר שלרבי ישמעאל זמן שחיטת התמיד בערב פסח שחל בשבת הוא בשמונה ומחצה ואין מקדימים אותו משום שחוששים לחימום הבשר, **קַשְׁיָא,** שבברייתא כאן מבואר, שלדעת רבי ישמעאל זמן השחיטה הוא כמו ערב פסח שחל בחול שהוא בשבע ומחצה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לָךְ רַבָּא, לֹא תֵּימָא** – אל תאמר בדברי רבי ישמעאל שחל ערב פסח בשבת דינו כְּחֹל ערב פסח **בְּשַׁנֵּי בַּשַּׁבָּת דְּעָלְמָא** – כשני בשבת של שאר ימות השנה, שהתמיד נשחט בשמונה ומחצה.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת שנחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בענין זה, ויש להקשות ממנה על פירוש אביי שלדעת רבי ישמעאל זמן השחיטה בערב פסח שחל בשבת הוא בשבע ומחצה ולדעת רבי עקיבא בשש ומחצה: **מֵיתִיבִי** – הקשו בני הישיבה על אביי, שנינו בברייתא, **חָל** ערב פסח **לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת,** זמן שחיטת התמיד הוא **כְּסִידְרוֹ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח** שחל בימות החול, שהוא בשבע ומחצה. הגמרא מפרשת שלדברי רבא מובנת הברייתא ולאביי קשה: **בְּשִׁלְמָא לְרַבָּא נִיחָא** – לדברי רבא מובנים דברי שניהם, שכך פירש את דבריהם בברייתא הראשונה, שלדעת רבי ישמעאל זמן שחיטת התמיד הוא בשמונה ומחצה, ולדעת רבי עקיבא זמן שחיטת התמיד הוא בשבע ומחצה, **אֶלָּא לְאַבָּיֵי** שאמר שלדעת רבי ישמעאל זמן שחיטת התמיד הוא בשבע ומחצה ולדעת רבי עקיבא זמן שחיטת התמיד הוא בשש ומחצה, **קַשְׁיָא,** שבברייתא זו מפורש שלדעת רבי ישמעאל זמן שחיטת התמיד הוא בשמונה ומחצה ולדעת רבי עקיבא זמן שחיטת התמיד הוא בשבע ומחצה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לָךְ אַבָּיֵי, לֹא תֵּימָא** – אל תאמר בדברי רבי ישמעאל שזמן שחיטת התמיד בערב פסח שחל בשבת הוא **'כְּסִידְרוֹ כָּל הַשָּׁנָה', אֶלָּא אֵימָא 'כְּסִידְרוֹ** של ערב פסח שבכָּל **הַשָּׁנִים כּוּלָּן'** שהוא בשבע ומחצה, **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּסִידְרוֹ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח,** וכוונתו לערב פסח **שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת,** שזמן שחיטת התמיד בו הוא בשש ומחצה.

הסוגיא שלפנינו עוסקת בבירור סדר הקרבת הקרבנות בכל יום כפי שנלמד מהפסוקים: **תָּנוּ רַבָּנָן** בברייתא, **מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְהֵא דָּבָר** נקטר על גבי מערכה גדולה של עצים שעל גבי המזבח **קוֹדֶם לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר, תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב (ויקרא ו ה) **'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעוֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים',** ומכך שלאחר שנאמר 'ובער עליה הכהן עצים' שהיא סידור המערכה נאמר 'וערך עליה העולה', יש ללמוד שהדבר הראשון שמקטירים על המערכה הוא עולת התמיד ולא דבר אחר.

מבררת הגמרא: **מַאי תַּלְמוּדָא** – כיצד לומדים מפסוק זה ש'העולה' האמורה בכתוב היא תמיד של שחר. מבארת הגמרא: **אָמַר רָבָא,** יש ללמוד זאת מכך שנאמר **'הָעוֹלָה',** שהיתה התורה יכולה לכתוב 'וערך עליה עולה' בלא האות ה"א, ומכך שכתבה 'העולה' בה"א, שומעים אנו שהכוונה לְעוֹלָה החשובה הכתובה **רִאשׁוֹנָה** לכל העולות בסדר קרבנות המועדות שבפרשת פנחס (במדבר כח), והיא עולת התמיד.

מוסיפה הברייתא: **וּמִנַּיִן שֶׁאֵין דָּבָר קָרֵב** על המערכה, **אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, תַּלְמוּד לוֹמַר** – מלמדנו הכתוב (ויקרא ו ה) **'וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים'.**

מבררת הגמרא: **מַאי תַּלְמוּדָא** – כיצד לומדים מפסוק זה שאין להקריב אחר תמיד של בין הערבים. מבארת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי,** יש לדרוש את הפסוק כך, שרק **עָלֶיהָ** – אחרי עולת תמיד של שחר האמורה בתחילת פסוק זה [וכמבואר בתחילת הברייתא] ניתן להקריב קרבנות **שְׁלָמִים, וְלֹא עַל חֲבֵירְתָּהּ** – לאחר תמיד של בין הערבים אין להקריב יותר קרבנות **שְׁלָמִים.**

רבא מקשה על פירושו של אביי: **מַתְקִיף** לֵהּ **רָבָא** על דברי אביי, **אֵימָא, שְׁלָמִים הוּא דְּלֹא נָקְרֵיב** – שרק קרבנות שלמים אין להקריב אחר תמיד של בין הערבים, **הָא עוֹלוֹת, נָקְרֵיב** – יהא מותר להקריב אף לאחר תמיד של בין הערבים, שכן מפסוק זה אין ללמוד אלא לענין שלמים, ומדוע נאמר בברייתא שאין קרבן הקרב אחר תמיד של בין הערבים.

רבא מבאר את הדרשה בצורה אחרת: **אֶלָּא אָמַר רָבָא,** יש לדרוש את תיבת **'הַשְּׁלָמִים'** מלשון השלמה, ופירוש הפסוק 'עליה חלבי השלמים' כך הוא, **עָלֶיהָ** – לאחר קרבן תמיד של שחר, **הַשְׁלֵם** – גמור ותשלים את הקרבת **כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כּוּלָּן,** אבל לאחר תמיד של בין הערבים אין להקריב יותר.

עתה מפרטת הגמרא שיש עבודות שהיו נעשות לאחר הקרבת התמיד של בין הערבים: **תָּנוּ רַבָּנָן** בברייתא, **תָּמִיד** של בין הערבים **קוֹדֵם** לְהקרבת קרבן **פֶּסַח,** וקרבן **פֶּסַח קוֹדֵם** לְהקטרת הַקְּטֹרֶת של בין הערבים, והקטרת הַקְּטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְהדלקת **נֵרוֹת** המנורה,